

Türk Dış Politikasının İnsani Diplomasi Vizyonu ve Pratiği

Serkan Gündoğdu
Munzur Üniversitesi İİBF
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi
sgundogdu@munzur.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-7597-879X>

Makale Başvuru Tarihi :14.11.2022
Makale Yayın Tarihi :31.12.2022
Makale Türü : Araştırma Makalesi

Özet

Son yıllarda dünyadaki gelişmeler ve değişimlere bağlı olarak Türk dış politikasında da köklü değişimler yaşanmıştır. Özellikle dış politika araçlarını ve uygulamalarını günümüz şartları doğrultusunda çeşitlendirerek uluslararası arenada etkinliğini artırma yoluna gitmiştir. Bu araç ve uygulamalardan önemli bir tanesi de yumuşak güç unsurlarından sayılan insani diplomasisi olmuştur. Klasik diplomasi faaliyetlerinin değişimine bağlı olarak gelişen insani diplomasisi, bugün birçok gelişmiş ülke tarafından dış politikalarının tamamlayıcısı bir araç olarak tercih edilmektedir. Türk dış politikasında da aynı minvalde ve uluslararası meselelerde öncelikli olarak tercih edilip kullanılmaya başlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan bu çalışmada, Türk dış politikasının önemli bir diplomasi aracı haline gelen insani diplomasisi algısı, kullanım örnekleri ve pratiği ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı literatürdeki diğer çalışmalarını da inceleyerek yumuşak güç unsuru olan insani diplomasisinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve önemini ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler:

*Türk Dış Politikası,
Yumuşak Güç,
İnsani Diplomasi*

Humanitarian Diplomacy Vision and Practice of Turkish Foreign Policy

Abstract

In recent years, there have been radical changes in Turkish foreign policy depending on the developments and changes in the world. Especially, it has sought to increase its effectiveness in the international arena by diversifying its foreign policy instruments and practices in line with today's conditions. An important one of these tools and practices has been humanitarian diplomacy, which is considered one of the soft power elements. Humanitarian diplomacy, which developed depending on the change in classical diplomacy activities, is preferred by many developed countries as a complementary tool to their foreign policies. It has been preferred and started to be used primarily in Turkish foreign policy in the same way and in international issues. In this study, which was prepared using qualitative research methods, the perception, usage examples and practice of humanitarian diplomacy, which has become an important diplomatic tool of Turkish foreign policy, are discussed. This study aims at examining the other studies in the literature and providing a better understanding of humanitarian diplomacy which is an element of soft power and revealing its importance.

Keywords:

*Turkish Foreign
Policy,
Soft Power,
Humanitarian
Diplomacy*

GİRİŞ

Toplumlar yeryüzüne hâkim olmak, dünya üzerinde etkili bir aktör olabilmek veya toplumsal huzur ve barışı sağlamak adına birbirinden farklı yöntemlerle güç mücadelesine girişmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak tarihte birçok savaşa tanıklık edilmiştir. Yaşanan bu savaşları kazanabilmek için ise stratejik taktik ve tekniklerin kullanıldığı görülmüştür. Ancak devletler dünya barışının tesisi ve kendi varlıklarını sürdürmenin yanı sıra birbirleriyle olan ilişkilerini de devam ettirebilmek için savaş dışında farklı araçlar kullanmaya mecbur kalmışlardır. Küreselleşme, değişen uluslararası dinamikler ve teknolojik gelişmeler bir yerde bunu zorunlu kılmıştır. Tüm bu gelişmeler ve değişimler devlet dışında kalan diğer aktörlerin, bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, şirketlerin, vakıf veya derneklerin toplumlar üzerinde etkisini arttırarak uluslararası politikada aktör olabilmelerini mümkün kılmıştır. Böylece devletlerin dış politikada kullandığı araçların çeşitlendirilmesinde ve politikalarının uluslararası toplumda etkisinin artırılması noktasında yeni diplomatik araçların kullanımı her geçen gün önem arz etmeye başlamıştır. En etkili ve eski yöntemlerden olan diplomasi ile başlayan bu süreç, bugün sıklıkla duyduğumuz insani diplomasi yöntemiyle devam etmektedir. Bu vesileyle çok yönlü ilişkiler kurularak devletler kendilerinden ve politikalarından diğer toplumlara haberdar etmekte, uluslararası tanınırlığını sağlamakta ve prestijlerini güçlendirmektedirler. Gelişmiş birçok ülkede insani diplomasi uygulamaları olduğu gibi Türk dış politikasında da 2000'li yıllardan sonra bu minvalde yeni stratejiler içeren politikalar geliştirilmiştir. Bu araç ve yöntemler kullanılarak daha aktif ve çok yönlü bir dış politika izlenmeye başlanmıştır.

İNSANİ DİPLOMASİ: TANIM, KAPSAM VE KAVRAMI

Küreselleşmenin etkisiyle uluslararası ilişkilerin ve dış politikanın sürdürülmesinde kullanılan diplomasisin uygulama yöntemlerinde değişimler yaşanmıştır. Bu süreç diplomasiye çok daha geniş ve genel bir anlam yüklemiş, diplomatik faaliyetlerin çeşitlenmesi yeni dış politika araçlarının ortaya çıkışına ortam hazırlamıştır. Bu çerçevede gelişerek devletlerin dış politika aracı olmaya başlayan uygulamalardan bir tanesi de insani diplomasi olmuştur.

İnsani diplomasi kavramını açıklamadan önce genel hatlarıyla diplomasi kavramına bakacak olursak, devletlerin resmi temsilcileri konumunda olan diplomatlar aracılığıyla gerçekleştirilen, devletin dış politikasında kullandığı siyasi etkileme yöntem ve tekniklerini içeren tüm haberleşme veya görüşmeler olarak tanımlanmaktadır (Sönmezoğlu, 2005:344). Dil, din, ırk, gelenek ve görenekler bakımından birbirinden farklı özelliklere sahip topluluklar arasında ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesinde önemli bir araç olan geleneksel diplomasi, devletlerarası ilişkileri, uluslararası anlaşmazlıkları çözme ve dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen sorunların diğer bölgelere yayılmasını önlemede etkili bir şekilde kullanılmaktadır (Tuncer, 1982: 251).

Klasik diplomasiye ek olarak gerçekleştirilen ve geleneksel diplomasiden farklı olarak olağan üstü afet ve benzeri olayların yaşandığı bölgelerdeki sorunları önceleyen ve bu amaçla yerel, ulusal, uluslararası örgütlerle beraber hareket eden sivil inisiyatifin yer aldığı (Köksoy, 2017:101) insani diplomasi kavramı ise, insani organizasyonların olumsuzlukların yaşandığı bölgelerde savaş dönemi ve savaş sonrası bölgelerde yürütülen faaliyetlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. (Alagöz, 2013:7). Minear, İnsani diplomasiyi risk altında bulunan nüfusu koruma ve onlara yardım etme noktasında önemli bir beceri olduğu şeklinde belirtirken (Minear, 2007:32), Aslanov ise özellikleri ve amaçları göz önünde bulundurulduğunda geleneksel diplomasiden farklı bir diplomasi türü olduğunu, savaş, sivil çatışma ve doğal afetler yaşayan savunmasız kişileri koruma ve onların ihtiyaçlarını yerine getirmeye hizmet etmek olarak tanımlamıştır (Aslanov, 2013:4). Regnier'a göre insani diplomasi, kriz yönetimiyle ilgili olduğu, risk ve tehditlerin engellenerek insani yardım amaçlı çalışan ulusal ve uluslararası kurumların tüm politika ve uygulamaları olarak ifade edilmiştir (Regnier, 2011:1212).

İnsani Diplomasi kavramı olarak dış yardımlar ile temellenmekte, dış yardımların kalkınma ve nakdi boyutundan ziyade insani yardım boyutunu öne çıkaran bir yapı arz etmektedir (Altun, 2022: 11). Her ne kadar tanımı konusunda genel bir birlikteliğe varılmamış olsa da en genel haliyle savaş veya kriz gibi

nedenlerden dolayı mağduriyet yaşayan ülkelerde sivillerin hayatının kurtarılması, insani yardımların ulaştırılması veya yaşanan krizin çözümünde insani yardım dışı faaliyetleri ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilir. Özü itibari ile devletlerin çıkarlarını korumak için yapılan geleneksel diplomasiden farklı olarak insanların çıkarlarını önceleyen çabalar bütünü olduğu söylenebilir (Kınık ve Aslan, 2020: 357). Bazı akademisyenlere göre, insani diploması ve dış yardımlar bir diploması aracı sayılırken başka bir gruba göre bu tamamen insanın doğasında yer alan iyilik yapma güdüsünden kaynaklandığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda küresel siyasette ortaya çıkan pek çok yenilik gibi çoklu kaynaktan beslenen karmaşık bir olgu olduğu söylenebilir (Aslan, 2016: 75).

İnsani diploması, genel olarak insani yardım amaçlı kurulan organizasyonlar tarafından yerine getirilen faaliyetleri içermektedir. Buna ek olarak, bu organizasyonların faaliyetlerini yapabilmek için askeri ve sivil otoritelerden bağımsız bir alan içerisinde konumlandırılmaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetlerin muhtevasına bakıldığında ise; uluslararası insani organizasyonların varlığını tesis etme, koruma ve yardıma muhtaç olan sivil halka müzakere yolu ile ulaşma, yardım programlarının kontrollü bir şekilde erişimini denetleme, uluslararası hukuk ve normlara saygı gösterme, yerel halkı ve kurumları destekleme ve farklı seviyelerdeki insani amaçları korumayı içermektedir (Minear ve Smith, 2007: 1)

İnsani diplomasının devletin resmi temsilcileri tarafından yürütülen ulaşılmak istenen hedef açısından ortak noktaları olsa da geleneksel diploması uygulamalarından yöntem, uygulanışı ve araçları bakımından birçok farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklardan en öne çıkanı, devletin güç kapasitesinin artırılması veya ulusal çıkarların maksimizasyonu olmayıp insan faktörü ve insani değerinin ön planda olmasıdır. Böylece evrensel değerler odaklı politikalarla etkileşim alanı daha da genişletilmektedir.

Dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen çatışmalar, savaşlar, adaletsizlikler, eşitsizlikler, terörizm, salgın, iklim değişikliği, göç ve ırkçılık gibi sorunlar tüm insanlığı derinden etkileyen ve hiçbir ülkenin tek başına üstesinden gelemeyeceği büyük krizlere neden olmaktadır ((Altun, 2022: 6). Bu minvalde meydana gelen insani sorunlarda devletlerin resmi kanallarının yanı sıra diğer aktörlerin de sorunlara ilişkin çözüm üretici roller üstlenmesi sık karşılaşılan bir durum haline gelmiştir.

Türkiye’de ise insani diploması devletler, devlet dışı aktörler ve sivil toplum alanında çalışan politika yapıcıları ve uygulayıcıları, kamuoyunu harekete geçirmeyi hedefleyen, devletlerarası geleneksel diploması araçlarının dışında, insan hakları, hukuk ve insani yardım etik kuralları çerçevesinde bireyler ve örgütlerin özgür inisiyatifleri ile yürütülen barışçıl sorun çözme diplomasısı ya da sorunların oluşmaması için önleyici diploması uygulama stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Kınık ve Aslan, 2020: 357).

TÜRKİYE’NİN İNSANİ DİPLOMASİ ANLAYIŞI, ARAÇLARI VE AKTÖRLERİ

Türk dış politikasında çok boyutlu proaktif politikaların izlenmeye başlandığı 2002’li yıllarla dış politika girişimleri ve uygulamalarında köklü değişimler görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye’nin güvenliğini bölgesel güvenlik kapsamında ele alan ve yeni bir güvenlik tanımına dayanan dış politika anlayışı çerçevesinde (Aras ve Fidan, 2007: 197) komşularını rakip veya düşman olarak değil, potansiyel ortaklar olarak görmeye başlamış (Aras ve Polat, 2007: 477) farklı coğrafyalarda yer alan devletlerle yeni ilişkiler inşa edilmesi ve geliştirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bu tür girişimlerin olumlu sonuçlanmasında barışçıl yöntemlere başvurarak aktif politika izlemeyi içeren yumuşak güç uygulamaları önem taşımaktadır. Türkiye’nin bu kapsamlı dış politikasının merkezinde istenilen sonuçları elde etmek amacıyla gündem oluşturma, ikna etme ve cazibenin ortaya çıkarılmasını sağlayacak araçlar vasıtasıyla diğerlerini etkileme kabiliyeti olarak değerlendirilmektedir (Nye, 2011:20-21).

Türkiye’nin insani diploması anlayışı ve algısı birçok ülkeninkinden farklı olarak, insanlığın geleceği ile ilgili yeni bir diploması dili oluşturmayı amaçlaya, insani yardımın ötesinde bir vizyon taşımaktadır

(Davutoğlu,2013). Tasarlanan bu diplomaside vatandaşlar ile insani kaygılar öncelikli unsurlar arasında yer almaktadır (Yeşiltaş ve Balcı, 2013:22). Türkiye'nin küresel politikada somutlaştırdığı siyasi değerlerden kaynaklanan vizyonun bir parçası olarak tanımlanmıştır. İnsani diplomasinin Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkin ve şefkatli yapısını yansıttığı ve çıkarlar ile değerlerin birlikte dikkate alındığı dış politikanın insan odaklı yapısını tasvir ettiği belirtilmiştir (Yıldırım ve Küçüksolak, 2019: 599).

Bu bağlamda Türk dış politikasında insani diplomasi, insanlık onurunu önceleyen ve onu referans noktası olarak görmektedir. Aynı zamanda kendi vatandaşları ile Türkiye'nin ortak tarihi ve kültürüne sahip ülkeler arasında ayırım gözetmeksizin tüm araçlarını ve kabiliyetini kullanmayı amaçlamaktadır (Haşimi, 2014: 141).

İnsani diplomasinin uygulama sürecine baktığımızda her ülke için farklılık arz eden araç ve aktörler olduğunu görmekteyiz. İnsani diplomasi çerçevesinde insani krizlerin çözümüne ilişkin kullanılan araç ve aktörlerin de her geçen gün arttığı da görölmektedir. Türkiye'de ise genel olarak bu araçlar üç kategoride ele alınmaktadır. Bunlardan ilki barışın inşası, ikincisi insani yardımlar ve üçüncüsü ise kalkınma yardımları şeklinde olduğu görölmektedir.

Barışın sağlanması konusunda en etkili yöntem olarak arabuluculuk kabul edilmektedir. Arabuluculuk, taraflar arasında ortaya çıkmış ya da çıkma olasılığı yüksek krizlerin sonlandırılması veya barışın inşası için çatışmasızlığın sağlanmasını ifade etmektedir (Battır, 2017: 121). Bu bağlamda tarih boyunca kadim medeniyetlere sahipliği yapan farklı etnik, kültürel ve inanç yapılarına sahip pek çok toplumun varlık gösterdiği Anadolu, yakın çevresinde yer alan Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu gibi ülkelerle Osmanlı döneminden beri tarihi bağları sayesinde köklü ilişkileri bulunmakta, bundan dolayı da zaman zaman bölgedeki siyasi sorunların tarafı olurken kimi zaman da taraflar arasında arabulucu rolü üstlenmektedir.

Barışın inşası Türkiye'nin yakın dönem dış politikasında önemli bir yer tutan insani diplomasinin en önemli araçlarından biridir (Yıldırım ve Küküşolak, 2020: 600). Barışın inşasını sağlamaktan kastedilen sadece savaşların ve çatışmaların sonlandırılması değil, temel insani değerlere saygılı, güvenli, huzurlu bir uluslararası ortamın oluşması, çatışmaların ve krizlerin oluşmasına neden olan unsurların ortadan kaldırılması şeklindedir. Birçok bölgede olduğu gibi devam etmekte olan Rusya- Ukrayna savaşında krizin taraflarına ev sahipliği yaparak arabuluculuk yapması, uluslararası platformlarda çözüm arayışlarında bulunması, adil ve kalıcı barışın tesisi için yapılan diplomatik girişimler bu minvalde değerlendirilebilir. Yine Sahra Altı Afrika bölgesinde yer alan Somali, Sudan, Kenya, Çad, Nijer gibi ülkelerdeki krizlere ilişkin girişimler ve kırılan devlet otoritesinin yeniden inşası aynı çerçevede değerlendirilebilir.

Ancak barışın inşası süreci insani diplomasinin diğer önemli araçlarından olan insani yardımlar ve kalkınma yardımlarından bağımsız hareket edilmemelidir. Bu iki araç da en az barışın inşası kadar önem arz etmektedir. İnsani yardımlar daha çok insan hayatını doğrudan etkileyen afet, kuraklık, salgın, savaşlar, zorunlu göçler gibi olumsuzluklar karşısında, acil ve zorunlu ihtiyaçların temini için gerçekleştirilen akut faaliyetlerdir.

Yine kalkınma yardımları da devletlerin ihtiyaç duyduğu kaynakların dış yardımlarla temin etmek ve sahip olduğu kaynakların kendi lehlerine optimum kullanmaları konusunda destekler sağlamayı öngörmektedir. İnsani yardımlar her ne kadar yaşamın sürdürülmesi noktasında önem arz etse de sorunların kalıcı çözümünde uzun vadede yeterli olmamaktadır. Bu nedenle kalkınma yardımları daha planlı, daha uzun vadeli ve spesifik alanlara yönelik destekleri içerdiğinden önem arz etmektedir.

İnsani diplomasinin aktörlerine bakıldığında ise, öncelikli asli aktörünün devletler olduğu karşımıza çıkmaktadır (Dülger, 2017: 4). Uluslararası sisteme hakim, dış politika üretme ve takip etme noktasında en yetkili erk olarak Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri bakanlığı insani diplomasi konusunda da öncü konumdadır (Çavuşoğlu, 2022). Bunun yanı sıra ülke dışında faaliyet yürütmek üzere görevler ihdas edilmiş kurumlar da

insani diplomasisinin aktörlerinden sayılmaktadır. Bu bağlamda Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türk Kızılay, Sağlık Bakanlığı Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) bu kurumlara örnek niteliğindedir (Altun, 2022: 14).

Doğrudan insani diplomasisi faaliyetleri gören aktörlerin yanı sıra, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitüleri (YEE), Türk Hava Yolları (THY), Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Diyanet İşleri Başkanlığı, Belediyeler, üniversiteler dolaylı bir şekilde sürece destek olmaktadır.

Ancak devletlerin insani diplomasi faaliyetlerinde diğer aktörlere nazaran biraz daha sınırlı alanda kaldığı görülmektedir. Bu noktada gönüllük esaslı faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları, çok uluslu şirketler ve bireyle de önemli roller üstlenmektedir (Şeyşane ve Şeyşane, 2022: 162). Kuruluş amaçları ve misyonları çerçevesinde daha geniş ve çok yönlü faaliyetler yürütmekte, bu vesileyle insani diplomasiye katkılar sunmaktadırlar. Bütün olarak ele alındığında insani diplomasisi faaliyetlerinde kullanılan araç ve aktörler kullanılarak devletler ve milletler arasında iyi ilişkiler kurulmakta, karşılıklı siyasi bazı avantajlar elde edilmektedir. Bunun yanı sıra uluslararası arenada olumlu bir imaj ve prestij oluşturulmaktadır.

TÜRKİYE’NİN İNSANİ DİPLOMASİ PRATIĞI VE BÖLGESEL FAALİYETLERİ

İnsani diplomasi, Türkiye’de 2002 yılı genel seçimler sonucu iktidara gelen Ak Parti hükümetleriyle dış politika anlayışında yaşanan köklü değişim ve dönüşüm ile birlikte önem kazanmış bir kavramdır. Özellikle girişimci ve insani dış politika anlayışıyla bir yandan daha adil bir dünya inşa edilmesi için bütün dünyayı kapsayıcı, şeffaf ve hesap verebilir, çok taraflı sistem için çaba sarfetmekte; diğer taraftan, krizlerle çevrili bir coğrafyada milli çıkarları ile tarihi sorumlulukları çerçevesinde sahada ve masada etkili olabilmek için yoğun performans sergilemektedir. Dış politika seçeneklerini çeşitlendirerek yumuşak güç unsurlarını daha etkin biçimde kullanmaya başlayan Türkiye, bu bağlamda dış yardım coğrafyasını da genişletmiş ve retorik olarak realist-idealist dikotomisini aşan bir insani diplomasi perspektifi geliştirmiştir (Bayram, 2016: 402). Daha önce ihmal ettiği bölgelerle yoğun ilişkiler kurmaya başlamış, insani diplomasi kavramına daha farklı ve geniş bir perspektiften bakmıştır. Türkiye açısından insani diplomasi, vicdan ile güç arasındaki dengeyi esas alan insan odaklı bir yaklaşımdır. Bir hayli geniş faaliyet yelpazesini kapsayan bu insani perspektif, teorik olarak realizmle idealizmin uzlaştırılması olarak değerlendirilebilir (Bayram, 2016: 403). Bir yandan sınır ötesi görevler şeklinde yürüttüğü uluslararası politik ilkeler (Bayram, 2016: 403) çerçevesinde idealist bir tavır ortaya koyarken, bir diğer yandan insani diplomasi uygulamalarıyla milli çıkarlarını örtüştürecek irrealist davranmadığını göstermektedir (Akpınar, 2013: 735).

Krizlerin ve insani sorunların baş gösterdiği bütün bölgelerde barış ve huzurun tesisi için insani ve diplomatik girişimlerle hatırı sayılır çabalar ve katkılar ortaya koymakta, dünyanın takdir ve sempatisini kazanmaktadır. Bunu tesis ederken, din, dil, ırk, bölge ayrımı gözetmemekte, dünyanın dört bir yanına ulaşmaktadır. Resmî kurumların yanı sıra, gönüllük esasıyla faaliyet gösteren kuruluşlar, vakıflar, dernekler nerede bir mazlum, mağdur ve ihtiyaç sahibi varsa, onların imdadına koşmaktadır.

Bölgesel ve küresel barışın sağlanması doğrultusunda insani bir dış politika izleyen Türkiye, krizlerin çözümü ve daha adil bir dünyanın tesisi için gerek ikili ilişkilerde gerek uluslararası arenada aktif bir şekilde rol oynamaktadır. Türk dış politikasının bir tamamlayıcı unsuru olduğu kabul görülen insani diplomasi, kalkınma desteklerinden insani yardımlara, göçmenlerden küresel salgınlarla mücadeleye kadar geniş bir faaliyet alanını kapsamaktadır.

Türkiye’nin insani diplomasi anlayışı, daha çok insanlığın geleceğini ilgilendiren yeni bir diplomasi dili geliştirerek, insani yardımların daha ilerisinde bir vizyon oluşturmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’nin insani

diplomasi pratiği, ulusal güvenliği ve çıkarları teminat altında tutarken, insanlığın ortak hedeflerine de büyük ölçüde katkıda bulunmayı esas alan, uluslararası hukuk, meşruiyet ve diyalogu önceleyen, insan odaklı, dünya barışını ve bölgesel istikrarı gözetken yerli ve milli dış politika anlayışına dayanmaktadır.

Bu anlayış çerçevesinde, çevre ülkelerle sorunlu konuların çözümüne ve ilişkilerin olumlu yönde inşa edilmesine yönelik adımlar atılmış, politik ve ekonomik pek çok stratejik iş birliği girişimleri hayata geçirilmiştir. Yakın çevrenin yanı sıra Afrika, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya ülkeleri ile önemli diplomatik açılımlar yapılmıştır. Özellikle soğuk savaşı bitimiyle birlikte bağımsızlığını kazanan Türk devletleri, Balkan ülkeleri, Ortadoğu'nun geneli ve Kuzey Afrika'da yer alan Müslüman nüfusa sahip Osmanlı bakiyesi devletlerle ihmal edilmiş ilişkiler yeniden canlandırılmıştır. Türkiye'nin bu bölgelere ilişkin kültürel birikimi ve özgün değerleri vesilesiyle inşa edilen ilişkilerin odağında insani diplomasi unsurları olduğu görülmektedir.

Hangi konularda olursa olsun insani sorunlara çözüm üretmek üzere oluşturulmuş resmî kurumları ve STK'lar ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilen insani yardım endeksli çalışmalara Endonezya'dan Haiti'ye, Afganistan'dan Myanmar'a, Balkanlar'dan Afrika'ya dünyanın çok farklı bölgelerinde, etnik, politik, dini, mezhepsel herhangi bir aidiyetin ön plana çıkarılması söz konusu olmaksızın, son derece başarılı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan yardımlar başka ülke topraklarında kendinden bir şeyler feda etmek, insanların yüreklerine ve vicdanlarına dokunabilmek odaklı olduğundan maddi boyutun çok daha ötesinde etki yaratmakta ve uluslararası toplumun takdirini kazanmaktadır.

Türkiye'nin son yıllarda BM Genel Kurulu toplantıları, G20 Zirveleri, Dünya Ekonomik Forumu, Diplomasi Forumu gibi uluslararası organizasyonlarda, bölgesel ya da küresel insani sorunların çözümüne yönelik girişimleri dikkat çekmektedir. Bu tür toplantılara Cumhurbaşkanı, Dışışleri Bakanı ve üst düzey bürokratlar düzeyinde katılımı sağlanarak uluslararası toplumun dikkatini insani sorunların olduğu bölgelere çekilip, çözüm arayışına katkılar sunulmaktadır. Filistin sorunu ve Gazze'de devam eden İsrail ablukası, Arap Baharıyla başlayan bölgesel çatışmalardaki tutumu, Afrika açılımı, Irak, Suriye, Afganistan, Yemen, Libya, Mısır, Ukrayna ve daha pek çok ülkede yaşanan sorunlara ilişkin yapılan girişimler, devlet inşası ve kapasitelerinin gelişimi için verilen destekler insani diplomasi uygulamalarına gösterilebilecek en güzel örneklerdendir.

Türkiye yürütmüş olduğu insani diplomasi faaliyetleri tamamladıktan sonra sorunlu bölge hemen terk edilmemekte, devamında ihtiyaç duyulan destek, iyileştirme ve imar faaliyetlerini de mümkün olduğu takdirde sürdürmektedir. Bu bağlamda Türkiye imajı ve marka değeri ön plana çıkarılmaktadır (Çelenk, 2016: 162).

SONUÇ

Özünü kadim geleneklerinden alan Türkiye'nin insani diplomasi anlayışının temelini oluşturan insani yardımlarla, bölge ve etnik yapı gözetmeksizin "*Kabil'den Şili'ye*" yardıma muhtaç halkların her daim yanında olmuştur. Bölgesel sorunların küresel platformlarda ele alınmasını sağlamış ve sorunların çözümü için yoğun aracılık girişimlerinde bulunmuştur. Böylece Türk dış politikası daha aktif, yeni bir vizyonlara sahip, uluslararası aktörlerle etkileşim düzeyini üst seviyelere taşımış, Türkiye'nin diplomatik ağını genişleterek Türkiye'yi uluslararası politikada dinamik bir aktör konumuna getirmiştir.

Türkiye'nin insani diplomasisi alanında sergilemiş olduğu davranışlara bakıldığında, sistematik bir insani diplomasisi geliştirilmeye çalışıldığı rahatlıkla söylenebilir. Dünyanın birçok bölgesine yapmış olduğu insani ve kalkınma yardımlarının yanı sıra çatışmaların ve savaşların olmadığı, barışın egemen olduğu bir dünya inşası için verdiği diplomatik mücadeleler neticesinde uluslararası aktörlerin takdirlerini kazanmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin diplomatik ve ikili ilişkilerinin gelişmesine ve bir marka değeri oluşumunda hatırı

sayılır derecede katkılar sağlamaktadır. Uluslararası sistemde olumlu bir imaj oluşturarak “en cömert” donör ülke markası edinmiştir.

KAYNAKÇA

Alagöz, H., (2013). Uluslararası İlişkilerde İnsani Diplomasinin Rolü: Türkiye- Somali Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. İstanbul.

Altun, F., (2022). Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları “Türkiye’nin Dost Eli: İnsani Diploması”, Ankara.

Akpınar, P., (2013). “Turkey's Peacebuilding in Somalia: The Limits of Humanitarian Diplomacy”. Turkish Studies. Cilt 14, No 4.

Aras, B., (2012). Turkey’s Mediation and Friends of Mediation Initiative. SAM Papers.(4).

Aras, B. ve Fidan, H. (2009). Turkey and Eurasia: Frontiers of a New Geographic Imagination. New Perspectives on Turkey (40).

Aras, B. ve Polat, R. (2007). Turkey and the Middle East: Frontiers of the New Geographic Imagination. Australian Journal of International Affairs. 61(4).

Aslan H. K. (2016), “Dış Yardımların Türkiye’nin Yumuşak Gücüne Etkisi”. Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar, ed. Erman Akıllı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Aslanov, N., (2013). Diplomacy for Humanity. <http://redcrescent.az/downloads/book2.pdf>

Battır, O., (2017). İnsani Diploması Teoriden Pratiğe; Türk Dış Politikasının Yeni Aracı. Çizgi Kitapevi. Konya.

Çavuşoğlu, M., (2022). 2022 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız, www.mfa.gov.tr.

Çelenk B., (2016). “Dış Yardımların Ulus Marka Değeri Oluşumuna Etkisi: Türkiye Örneği” Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar. ed. Erman Akıllı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Davutoğlu, A., (2013). “Beşinci Büyükelçiler Konferansı”. http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayinahmetdavutoglu_nunv_buyukelcilerkonferansinda-yaptigi-konusma_-2-ocak-2013_-ankara.tr.mfa.

Dülger, K. (2017). Etkinliği Giderek Artan Yeni Bir Kavram Olarak İnsani Diploması ve Bu Alanda Örnek Teşkil Eden Türkiye’nin İnsani Diploması Anlayışı. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi. 3(2).

Haşimi, C., (2007). Turkey’s Humanitarian Diplomacy and Development Cooperation. Insight Turkey. (16)1.

Kınık, K. ve Aslan, H. K. (2020). “İnsani Diploması”, Dönüşen Diploması ve Türkiye: Aktörler- Alanlar- Araçlar, ed. Ali Resul Uslu ve İsmail Yaylacı. Küre Yayınları. İstanbul.

Köksoy, F., (2017). Uluslararası Kızılhaç Komitesi’nin Faaliyetleri Ekseninde İnsani Diploması, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 7 (1/1). 99-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buyasambid/issue/29808/320574>

Minear, L. (2007). The Craft of Humanitarian Diplomacy. Larry Minear ve Hazel Smith (Edt.), Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft, (7-35). Tokyo- NewYork-Paris: United Nations University Press.

Mürsel B., (2016). “Türk Dış Politikasının Değişim Parametresi Olarak Afrika Açılımı ve İnsani Diploması Faaliyetleri”. Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar. Ed. Erman Akıllı. Nobel Yayınevi, Ankara.

Nye, J.S., (2011). The Future of Power. New York. PublicAffairs.

Sönmezoğlu, F., (2005). Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi. İstanbul: Filiz Kitapevi.

Regnier, P., (2011). The Emerging Concept of Humanitarian Diplomacy: Identification of a Community of Practice and Prospects for International Recognition. *International Review of the Red Cross*, 93 (884), 1211-1237.

Tuncer, H., (1982). Eski ve Yeni Diplomasi. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/download/5000099641/5000092781>.

Şeyşane V. ve Tanrıverdi Şeyşane G., (2022). States As “Humanitarians”: The Turkish Brand Of Humanitarian Diplomacy, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 10 (1).

Yıldırım E. ve Küçüksolak Kalkan Ö., (2020). Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Algısı: Gaziantep İli Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Y.19 S.37. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iticusbe/issue/54570/744605>